

Brzojavne i zadnje vijesti.

Austro-ugarski ratni izvještaj.

Beč, 16. julija. (D. u.) Službeno se javlja:

Rusko bojište.

Borbe na Dnjestru napreduju. Pokušaji Rusa, da odbiju sa jakim protunavalama naše čete što su prodrle na sjevernoj obali rijeke, ostale su bez svakog uspjeha. Zabilježili smo 12 časnika, 1300 momaka i 3 puščana stroja. Kada je silom prešao Dnjestr i u slijedećim borbama pokazao je koruški 7. inžanterijski regiment opeta osobite dokaze junaštva. U okolini Sokala došlo je s objiju strana do živahnijih borba. Naše su čete zauzele na južni vrh uporišta, tako neposredno kod Sokala, bernardinski samostan. Na ostalim je frontama položaj neprimjenjen.

Talijansko bojište.

Jučer smo zamijetili na primorskoj i koruškoj granici jače djelovanje neprijateljskog topništva. Na dolomitskoj fronti suzbijeno je više talijanskih bataljuna uz znatne gubitke, koji su navali na naše pozicije kod Ruffeda i Gemaera na cesti Schluderbach-Peulstein.

Zamjenik poglavice generalnog stožera, v. Hofer, podmaršal.

Njemački ratni izvještaj.

Berlin, 16. julija (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja:

Zapadno bojište.

Pokušaji Francuza, da nam otmu u Argonama na južni zauzete pozicije izjalovile su se. Pozicije stoje čvrsto u našim rukama. Jake francuske navale izvedene jučer i pre-jučer zapadno od Argona izjalovile su uz velike krvave gubitke za neprijatelja, kojemu smo oteeli 462 zarobljenika. Sveukupni broj zaro-

bijenih od 20. junija u Argonama iznaša 116 časnika i 7009 momaka.

Istočno bojište.

Na istočnom smo bojištu prekorali Vindavu sjeverno od Popeljanija u istočnom pravcu. Jugo-zapadno Kolna, južno Prasnša napredovali smo pobjedonosno.

Jugoistočno bojište.

Na jugoistoku je položaj neprimjenjen.

Vrhovna vojna uprava.

Prijestolonasljednik imenovan kontradmiralom.

Beč, 16. julija. (D. u.) Kako javlja korespondencija Vilhelm iz poznate strane, car je imenovao nadvojvodu Karla Frana, Josipa general-majorom i kontradmiralom.

Uspjehi na Dnjestru.

Černovice, 16. julija. Ofenziva austro-ugarskih četa na prostoru Dnjestra napreduje dobro. Pod zaštitom topništva prešli smo ponovno Dnjestr i bacili neprijatelja natrag. Kod toga je učinjeno mnogo zarobljenika.

Zdravlje grčkog kralja.

Atena, 16. julija. (D. u.) Zdravlje je grčkog kralja posve zadovoljivo, ipak se ne smije baviti politikom, da se ne uzrujava i trudi.

Engleske neprilike.

Atena, 16. julija. (D. u.) Englezi čine i dalje neprilike grčkoj trgovini. Grčki se brodovi zaplijenjuju, odvlače i istražuju uspjeh obćenjajima Lorda Grekesa. Novine tvrde, da vlada pripravlja novu energičnu protestnu notu.

Esad Pašine potrebe.

Atena, 16. julija. Esad paša zamolio je Grčku vladu, da mu dozvoli izvesti iz Epira i Krfa u Drač razne proizvode. Ministar financija dozvolio je na naslov Esad Paše izveo od 1000 vrea i 500 kista sladora, 175 vrea kave, 100 kista sapuna, 150 kista pive i 10 kista šampanjca.

Pljačkanja u Rimu.

Bern, 16. julija. (D. u.) „Messaggero“ javlja, da je u Rimu osuđenih šest osoba kaznom do dva mjeseca, što su demoralizirali nekoje dućane i tuđe grbove prigodom deamonstracija. Nakon poraza na Soči u Rimu su se pljačkanja opetovala.

Novi savjetnici ruskog ratnog ministra.

Petrograd, 16. julija. (D. u.) Savjetnicima ministra rata u pitanju ratnih potreba imenovani su bivši ministar trgovine Timasev i oktobrist Gučkov.

Ruski ratni nacrt.

Petrograd, 16. julija. „Ruski invadler“ piše: Priimili smo anonimna pisma, gdje se nas kudi, što svim događajima dajemo zadovoljivu formu. Pozivlje se nas, da se ne pretvaramo, već neka priznajemo, da smo bili potučeni. Ovoj vrsti, usih citatelja ne ćemo udovoljiti. Privremeno ispraženje Galicije, iskreno kažemo, ne smatramo porazom. Sve, što smo u Galiciji učinili, bilo je da namamimo neprijatelja, e oslabi francusku frontu i da pobudimo u njem namisao, da nas potuče sasma u Galiciji. Činito mi se da ćemo se u Galiciji boriti do zadnjeg čovjeka, da uzomogno stititi Varšavu i Kurlandiju, a mi se ne borimo na miost i nemiosit. Mi smo dakle radje prepustili neprijatelju Galiciju za kojom je toliko težnue.“ Daklje najprije valjak, onda mlatio i sada sisaljka!

Neustrpljivi ruski zastupnici.

Petrograd, 16. julija. Ministarski predsjednik Gorenkim primio je izvanredno odaslansvo Dume. Izjavio je, da će želje odaslansva predložiti ministarskom vijeću. On upoće ne zna, što bi u ovo vrijeme Duma mogla pomoći. Položaj je mnogo bolji, nego ga nekoji nevjesti ljudi prosudjuju. Jedan član odaslansva molio je, da bi se izdale listine gubitka, posto u puku vladaju fantastične brojke o gubicima. Gorenkim je izjavio, da nisu ruski gubici tako veliki, kako ih navadjaju njemačke novine.

Razne ruske vijesti.

Petrograd, 16. julija. (D. u.) „Riječ“ odgovara na molbu odaslansva Dume Gorenkim, da zemlja instinktivno traži jedne uporište, kada je sve naokolo nuodloženo. U zemlji živi ćustvo samoobrane. Zahijeva se za svaki lučaj jedno uporište.

Petrograd, 16. julija. (D. u.) Ministar unutrnjih posala nalozio je, da u slučaju, ako neprijatelj prode u zemlju „b-lasli umire puk, i kod ispraženja zemlje, da se odvedu sva živećna sredstva, predmeti iz bakra i mjedi, ključanice i crkvena zvona. Pućanstvu u Kurlandiju naloženo je već da u tom slučaju odstrani sva crkvena zvona i uništi svu žetvu.

Petrograd, 16. jul. (D. u.) Ministar bogostorja i nastave izdao je naredbu, prama kojoj se ima u kolonijalnim školama uvesti svuda ruski ućevni jezik, a ućitelji, koji ne poznavaju ruskoj jezik, imadu se otpustiti.

Porro na povratku.

Lugano, 16. julija. (D. u.) General Porro prispio je u talijanski glavni stan.

Talijanske brige u Libiji.

Lugano, 16. julija. Dok je dosada u libijskim kolonijama, Tripolis i Cirineika, bila uprava razdjeljena, sada su ove udjeljene u jednu upravu, i general Ameglia imenovan je generalnim namjesnikom. Njegovoj sjedište bit će u Tripolisu, a u Cirineiki zamjenjivat će ga general Moecezzati. Dosadajni namjesnik Tripolisa, general Tassoni, je opozvan. Ovi su zaključci bili stvoreni u sjednici ministarskog vijeća dne 7. julija iza kako se Salandra vratio iz glavnog stana. Ujedno se javlja, da se u oazi Tarhuna zarobila velika karavana, koja je vozila veliku množinu brana i sladora. Parobrod, koji je vozio spašene sa „Carthage“ u Marsiju doveo je i 11 turških zarobljenika, medju njima dva časnika, što su ih zarobili Francuzi na jednom ćamcu, na kojem je bilo po milijuna maraka turskog novca.

Salandra u glavnom stanu.

Rim, 16. julija. (D. u.) Ministarski predsjednik Salandra otputovao je jučer u glavni stan. Između ostalih pozdravo ga je na kolodvoru zastupnik Barzilai.

Osuđen varalica.

Rim, 16. julija. (D. u.) Andreo, koji je varao talijanske oblasti i zasnehne lime, što se predstavljao kao francuski ćasnik letace i odaslank francuske vlade, osuđen je na 17 mjeseci tamnice.

Amerika će odgovoriti na njemačku notu.

Pariz, 16. julija. (D. u.) Polag novinarskih vijesti iz Vasingtona primio je državni tajnik od predsjednika brojzavku u kojoj veli, da marljivo ispituje njemačku notu i ćim sa tajnikom prosudi stvar, vratit će se u Vasington da ćuje mjenjaje najbližih savjetnika. Tada će ćim prije sazvat kabinet, koji će dati odgovor na njemačku notu.

Gospođe-radnice.

London, 16. julija. (D. u.) U Engleskoj prijavio se dobrovoljno 87.000 gospođa za izradnu municiju. Mis Plankhurst preuzela je organizaciju, te namjerava dne 17. julija prirediti u Londonu veliku de-monstraciju.

Borba na našem Kršu.

Dijem cijelog našeg Krša, što medjaši s neprijateljskim zemljom, biju se ljudi bojivo takvom ćestinom, kakovom još nigdje u ovom ratu monarije.

Mirna voda Soća zarumenjela se od krvi, a ubava dolina, u kojoj se rijećica preljeva, postade grobljem.

„Kako je negda bilo u Istri.“

(Nastavak.)

Uskoci.

Ove junaćke osvethnike Kista i domovine nazivahu Uskocima. Mago ih uskoci u tvrdi Kisa, tvrdjaju nad Spjetoem. Taj ključ Dalmacije (Kisa) bijaše u vlasti junaćkoga viteza Petra Krušića, gospodara Lupoglava u Istri. On je radio primao Uskoci i mnogo godina je uspjehom njihovom pomoću navlajvao na Turke. No Turci odluće, da će postopoto zauzeti tvrdu Kisa, pa ga opkolise s vojskom i opsjedahu godinu dana. Peter Krušić odbijaše sa svojim Uskocima kroz cijelo to vrijeme sve nastroje Turaka. U pomoću mu bilo prisćokio i car Ferdinand I. i papa Pavao III.

Jednoga dana izdade Krušić iz tvrdjave, da razori dvije tvrde utvrde, ali bude ubijen. (Pokopan je u crkvi Majke božje na Trstau.) Kada Turci pokazahu njegovu glavu Khasinama, takva ih žalost spopade, da se 1537. uz postuena pogodbu predadoše; nekoji odoše odavle u Senj, gdje ih car Ferdinand I. vrlo rado primi, da se s njima posluži za oslobodjenje Like i Krkave, otklen su Turci svaki dan pritićili Senju i Primorju. Drugi Uskoci uputiše se u okolna mjesta kao u Karlobag i Otoćac. Iz ovih utočista navlajvili bi u kopnom i morem na Turke odzinajuci im plijen i osvećujući im se na svaki način. U malim hitrim ladjama skrivali bi

se u kanalima izmedju Dalmacije i otoka i vrebali na turske ladje.

Rat izmedju Mlećana i Uskoka.

Vencija se je dobro pazila s Turćinom iza mira od god. 1540. Kakono kraljica morā zamćaljca je bila Turćima slobodu i sigurnost njihove trgovine na moru. Ali kako su uskoci ćesto plijenili turske ladje, grozila se turska vlada Venciji, da će si sama osigurati trgovinu jakim bro-dovljem, koje će poslati u Jadransko more, ne obuzda li ona Uskoke. Venciji nije preostalo drugo, nego da za sigurnost od Uskoka prati svojim ladjama turske ladje. Svakoga Uskoka, koji bi joj ruku dopadnuo, objesila bi, a druge proganjnise. Ali i Uskoci vraćahu Mlećaninamilo za drago te upadahu u njihove zadovde: Krk, Rab, Pać i na otok zadarećke plijeneci im zaseoke. Toga radi porodi se rat izmedju Uskoka i Mlećana. Taj je rat mnogo trajao i Istri mnogo jada zdao. Očrnuti Tjepolno provali u Vepri-naštinu misleći, da su se tamo posakrili Uskoci, i plijenili ju. Mlećani blikiraju Trst, Rijeku i Bakar, a Uskoci 1597. navale na Rovinj, plijenjene tamo 10 ladja punih trgovine. Iste godine navali 300 Uskoka na Krk. God. 1599. provala Uskoci na Labinjstun i Plomin, a Mlećani iskrcavahu ljude svoje na Rijeku, no Kastavac, Grobnitani i Bakrani ih nakon ćestirastićnog vojevanja prisile na uzmak i satjeraju u ruke Uskoka, koji ih na Vratima smlave i potupe. Mjeseca aprila iste

godine plijenene Mlećani Lovran, god. 1600. provala sve do Boljuna i Vranje u Venciju Pazin. Hijećose zauzeti Mošćenice, ali ih junaćki Mošćenici odbiju, našto Mlećani plijenene mnogo domoćega blaga u mošćenickoj i bersećkoj okolici. Uskoci navale na mletačke posjede u Istri; god. 1602. plijenene Lanišće.

God. 1612. navale Mlećani na Rijeku, a po noći odu u Lovran, porobe ga i sažu, onda navale u grofiju Pazin, zauzumu Kozljak, Cepić, Kršanji, Boljun, požu 266 kuga i sve plijenene.

Iste godine na dan sv. Mihovila navale na Šumberg i odvedu 200 velikog i 1300 manjega blaga. Da se osveti Barbo Mlećanina, navali na njihovu Barbanstun. I što ćete, da vam pričam: S jedne i s druge strane se napadalo, klalo, kralo, a narodu ja!

Austrija zavojšti na Mlećane od 1615. do 26. IX. 1617.

God. 1615. ustade Austrija proti Mlećanima. Rat (od Gradiske) trajnše do 1617., kad bije u Madridu sklopjen mir. Ovaj rat ostavi Istru radi dugotrajnosti i okrutnog nacina, kojim se vodio, u žalosnom stanju.

Kuga u Istri.

Iza Madridskog mira pa sve do XIX. vijeka (do Napolconca) nije bilo rata u Istri. Red mi je, da pripovjedam o drugom biću, koji je mnogo godina šibao Istru, a to je crna smrt ili kuga. God. 1630. — 31. pustošila je Istru najstrašnja —

no hvala Bogu i zdanja od 14 kuga, koje su od 1500—1600. pomorile u Istri silu stanovnika. Tu su pošast donasali u svoj glavni grad Mlećani, koji su od vjadkade trgovali s Istokom. Iz Vencije se je onda širila naokolo i zalazila u Istru u gradove i okoliš njihov na zapadnoj i južnoj obali.

Sva zemlja od Savudrije do Premanture bila je od 1500. dalje na glasu sa svoga pokvarenog zraka, koji se razvijao od smrada i nećistoće gradova sa tjesnim ulicama. Mlećani se nijesu skrbili za ćistotu ulica ni kuća, pak je bio zrak pun mirazih, a ljudi bez lijećnika i ljekarna umirahu od pošasti.

Godine 1630. pomorila je kuga skoro pome latinsko pleme u Istri; doćim su Slaveni — živuci u ćišćem zraku po selima i brdima, budući tjelesno jaći, mnogo manje trpjeli. U Puli ostade samo 300 ljudi na životu, u Poreću samo 30, u Čittanovi i Umagu (od 2500) jedva 10; Kopar s okolikom brojio je prije god. 1630. dvadeset hiljada ljudi, a iza kuge samo 4 hiljade.

Ljudi počeli pobjeivati sad u ovom sad u onom kraju. Čovjek bi najprije ćutio nekakvu duševnu potištenost, osjetio u svim udovima nekakvu umornost, noge počele klecati, disanje teško, u nutrini oganj. Zatim se pokazao po tijelu krvave pjege, onda ćirovi i — ćovjek bje mrtav.

Nekoji su lijećnici javili oblastima, da je to kuga. Drugi im se smijali i gov-

